

המרכז לצדק כלכלי במשפחה

ברס-ים יועצים

עגן יעוץ אקטוארי, פיננסי ועסקי

קבוצת עגן

תובענות יצוגיות בביטוח

ד"ר בעז ים, אקטואר

נושאים לדיון

■ אקטואריה וביטוח

- ענף הביטוח
- תפקיד האקטואר
- מושגי יסוד
- ענפי הביטוח השונים

■ תהליך כתיבת חוות דעת: ממשק עו"ד – אקטואר

■ תובענות יצוגיות בביטוח: שיקולי אקטואריה מול הדין המצוי

■ דוגמאות לתובענות יצוגיות בביטוח

ענף הביטוח

- ענף הביטוח התפתח כמענה לרתיעה האנושית הטבעית מסיכונים. ביטוח איננו מבטל את הסיכון, אלא מעביר את משמעויותיו הכספיות, באם הסיכון יתממש לרעה, לצד שלישי, שהוא לרוב חברת ביטוח.
- "ביטוח" מתייחס לרוב להסכם בין שני גופים: חברת ביטוח וצד נוסף - אדם פרטי או גוף עסקי / ציבורי.
- קיים פער סטטיסטי מובנה בין יכולתו של מבטח לשאת במשמעויות הסיכון לבין האדם / הגוף הבודד.

פוליסת ביטוח

- על פי הסכם הביטוח ("פוליסה"), תשלם החברה המבטחת כסף למבוטח במידה ויתרחש אירוע מסוים ("**מקרה הביטוח**") אשר המבוטח חושש מפניו.
- בתמורה, משלם המבוטח לחברת הביטוח תשלום תקופתי קבוע ("**פרמיה**"). הן הפרמיה והן התשלום למבוטח תלויים בהגדרות ובתנאים אשר חובה שיוגדרו מראש בפוליסה.

תפקיד האקטואר

- **אקטואריה** היא מדע המשתמש בטכניקות מתמטיות, סטטיסטיות ומימוניות לפתרון בעיות כלכליות וחברתיות בהן משולבים מצבים של אי וודאות.
- אדם העוסק במדע האקטואריה ורוכש השכלה והכשרה מתאימים נקרא **אקטואר**.
- בהקשר הביטוחי, תפקיד האקטואר כפול:
 - לכמת (לתמחר) את שווי "ההבטחות" של חברת הביטוח.
 - לחשב בכל עת את הסכומים הנדרשים בכדי לעמוד בהבטחות שכבר ניתנו (עתודות).

ענפי הביטוח

ביטוח
בריאות

ביטוח כללי
(רכוש,
חבויות
ופיננסים)

ביטוח חיים

ענפי הביטוח

ביטוח כללי

- כולל את ענפי הביטוח שאינם ביטוח חיים או ביטוח בריאות, המתרכזים בשלושה תחומים עיקריים: ביטוחי רכוש (בית-מבנה/תכולה, רכב וכיוב'), ביטוחי חבויות (צד ג' למשל) וביטוחים פיננסיים.

ביטוח בריאות

- מכסה סיכוני בריאות בחיי המבוטח, כדוגמת ניתוחים, השתלות, תרופות, סיעוד, מחלות קשות ועוד.

ביטוח חיים

- הסכם לפיו המבטח ישלם, בעת מות המבוטח, ל"נהנה" (ה"מוטב") סכום שנקבע מראש, בתוספת ריבית והצמדה, ובלבד שישולמו הפרמיות ויתקיימו שאר תנאי הפוליסה.
- ישנם סוגים שונים של ביטוח חיים: ביטוחים הכוללים מרכיב של חיסכון, ביטוחים מפני מוות בלבד, ביטוחים הנמשכים עד למוות וביטוחים המגיעים לסיומם בגיל נתון.

שני היבטים מרכזיים בפוליסת הביטוח

היבט משפטי

הבטחת כיסוי בקרות
מקרה ביטוח במסגרת
חוזה ביטוח (מסמך
משפטי מחייב)

היבט אקטוארי

תמחור חוזה הביטוח/התאמה
כלכלית בין דמי הביטוח
לתגמולי הביטוח ע"י אקטואר

סוגי תובענות

אי עמידה בהתחייבות החוזית למבוטח

- ביצוע פעולות בניגוד לחוזה ביטוח ו/או ללא הסכמה מפורשת של המבוטח.
- רשלנות/טעות מובנית בהליכי גביה שונים במסגרת פרמיה חודשית/שנתית, דמי ניהול, ריבית, הצמדה וכיוב'.
- הטעיה

הבטחה לא לגיטימית

- אפליה: מגדרית (למשל מתן כיסוי בביטוח רכב להחלפת גלגל לנשים בלבד), בין אוכלוסיות שונות (נכים, חולים וכיוב' - למשל דחיה מקבלתם לביטוח), לפי גיל, לפי מוצא, לפי תחומי עיסוק וכיוב'.
- הבטח כיסוי לא לגיטימית ו/או מנוגדת לחוק (למשל ביטוח מקצועי לעו"ד המגן עליהם מתביעות הטרדה מינית)

דוגמאות – אפליה

■ בימ"ש מחוזי אישר הסדר פשרה בתובענה ייצוגית נגד כלל ביטוח, בגין קיום תנאי מפלה בכיסוי פוליסת הבריאות שהיא הנפיקה. הכיסוי הביטוחי לבדיקות לנשים בהריון, למבוטחת נשואה, מותנה בכך "ששני בני הזוג מבוטחים בביטוח בחברת הביטוח, למעט מקרים בהם בן הזוג השני מבוטח במקום עבודתו או במסגרת פרטית אישית". לטענת התובעות, התנאי מפלה ועומד בניגוד לאיסור הקבוע בחוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, תשס"א-2000.

■ ביהמ"ש המחוזי אישר הגשת תובענה ייצוגית נגד חברת הביטוח איי-די-איי, בגין גביית תשלום שנעשה בעבר על שירות החלפת גלגל מגברים בלבד. התובע טען כי הפרקטיקה בה נהגה חברת הביטוח עד מאי 2014, לפיה נגבה תשלום מגברים על שירות החלפת גלגל בשעה שהשירות ניתן לנשים בחינם, היא הפרה של חוק איסור הפליה במוצרים ופגיעה בכבוד האדם.

דוגמאות – הפרת חוזה/בניגוד לחוק

- בימ"ש מחוזי אישר הסדר פשרה במסגרת תובענה ייצוגית נגד הראל ביטוח, עניינה של התובענה בטענה, כי הראל ביטוח נמנעה מלפרסם באתר האינטרנט שלה מידע מלא בקשר לסכומי הביטוח שישולמו למבוטחים כפיצוי כאשר הניתוח מומן על ידי גורם אחר שאינו המבטח, וזאת בניגוד להוראות חוזר המפקח על הביטוח "פירוט תגמולי ביטוח בתוכניות לביטוח בריאות", ובמטרה להפחית את סכומי תגמולי הביטוח המגיעים למבוטחים על פי הפוליסות.
- בימ"ש השלום אישר הגשת תובענה ייצוגית נגד חברת הביטוח מנורה. התובעת הייצוגית טענה כי מנורה פועלת בניגוד להוראות הפוליסה ומחשבת את תגמולי הביטוח למבוטחים על פי מנגנוני חישוב שלא מופיעים בפוליסה, וכי הם נמוכים מהסכומים המגיעים לחברי הקבוצה על פי הפוליסה. התביעה אושרה בעילה של הפרת חוזה.

דוגמאות – גבייה אסורה

- חברות הביטוח מגדל, כלל, מנורה מבטחים והראל חוייבו לשלם 100 מיליון ש"ח עבור גביית דמי ניהול ללא אישור, דמי ניהול המכונים "גורם פוליסה" נגבו מבלי שהתקבלה הסכמה ספציפית ומפורשת לכך מהמבוטחים.
- בית המשפט קבע כי חברות הפניקס, מנורה, כלל ומגדל ישיבו למבוטחיהם כ- 26 מיליון ש"ח כהטבות, לאחר שהודו בגביית יתר של דמי האשראי.
- בית המשפט המחוזי בתל-אביב אישר תביעה ייצוגית בהיקף של 165 מיליון שקל נגד חברות הביטוח דקלה, כלל, הראל ומגדל, בעילה של המשך גביית תשלום בגין פוליסות ביטוח סיעודי אחרי קרות מקרה ביטוח במהלך תקופת תשלום תגמולי הביטוח - דהיינו לאחר שהמבוטח כבר מוגדר במצב סיעודי. עילות התביעה הן הפרת הוראות חוק הביטוח, הטעיה והפרת החובה לנהוג בתום-לב.

המשך

■ בית המשפט המחוזי אישר הגשת תובענה ייצוגית נגד חברת "ביטוח ישיר" בטענה כי חידשה אוטומטית פוליסות ביטוח רכב ללקוחות מבלי ליידע אותם ולקבל הסכמתם על כך. התובעים, טוענים כי ביטחו את רכביהם בחברת ביטוח ישיר ובתום תקופת הפוליסה עברו לחברת ביטוח אחרת. עם זאת, לטענתם, גילו לאחר זמן מה כי "ביטוח ישיר" המשיכה לחייב את חשבונם בדמי ביטוח עבור שנה נוספת. החברה לא יידעה את התובעים, בדבר החידוש האוטומטי של הפוליסה, ואף לא שלחה להם העתק מהפוליסה המחודשת, כשגילו את החיוב, הכספים הושבו ללא הפרשי הצמדה וריבית. אחד התובעים אף טוען כי למרות שרכבו נמכר לפני שנים, המשיכה ביטוח ישיר לחייב את חשבונו בפוליסת ביטוח מקיף מדי שנה בשנה.

תודה על ההקשבה

ד"ר בעז ים
עגן יעוץ אקטוארי, פיננסי ועסקי בע"מ
מרכז עזריאלי
המגדל העגול קומה 23
תל אביב 6702101

03-6911370

054-7679181

boaz@ogen.co.il

משרד

נייד

דוא"ל